

Kijken naar kunst met kinderen

Kunstbeschouwing

Hoe kijken kinderen eigenlijk naar beeldende kunst? Kijken zij anders dan volwassenen? Ontwikkelingspsycholoog Michael Parsons gaat ervan uit dat je het waarnemen kan ontwikkelen. Parsons onderscheidt vijf verschillende stadia in de manier van kijken naar – en praten over – kunst. Hij vergelijkt deze vijf stadia met het kijken door een bepaalde bril.

De theorie van Parsons

- Stadium 1: de associatie

In dit stadium kijk je door de bril van de associatie. Je kunt niet anders, ook al zou je willen.

- Stadium 2: de voorstelling

In dit stadium komt daar de bril van de voorstelling bij. Op dat moment ben je dus in staat door twee brillen tegelijk te kijken.

- Stadium 3: de expressie

Nu komt daar de aandacht voor de bedoelingen – de expressie – van de kunstenaar bij: wat wil hij uitdrukken?

- Stadium 4: de formele aspecten

In stadium vier heeft men voldoende kennis om een groot aantal beeldende begrippen te gebruiken om kunst te beschouwen.

- Stadium 5: het esthetisch filosoferen

Tot slot kan er het 'esthetisch filosoferen' bij komen: het kunstwerk wordt bekeken binnen zijn brede culturele en historische context.

In ieder volgend stadium worden de 'brillen' van de voorafgaande stadia meegenomen. De verschillende stadia zijn deels afhankelijk van iemands leeftijd en deels van de ontwikkeling, kennis en ervaring. Kinderen in de kleuterleeftijd bevinden zich in het eerste stadium. Daarna groeien ze in de basisschoolleeftijd door naar stadium 2. De meeste mensen komen daarna, ook in hun volwassen leven, niet veel verder. Liefhebbers van kunst bevinden zich vaak in stadium 3. De stadia 4 en 5 vragen een wat meer 'professionele' belangstelling voor kunst.

Kijken naar kunst met kinderen

Kennis van bepaalde termen, de 'beeldaspecten', maakt het gemakkelijker om te praten over kunst. Die termen moet je leren. Jonge kinderen moeten daarmee niet te veel worden lastiggevallen. Toch is het mogelijk om tijdens het praten over de kunstwerken een paar beeldaspecten onnadrukkelijk aan te reiken, zoals bijvoorbeeld *vorm, kleur, compositie, licht, donker, schaduw* en *huid (textuur)*.

Alle zintuigen van jonge kinderen spelen bij het kijken een belangrijke rol en zijn in de totale ervaring bijna niet van elkaar los te koppelen. De associatieve reacties en deze zintuiglijke ervaringen geven de kinderen de mogelijkheid hun indrukken (zowel in woorden, geluiden als bewegingen) weer te geven. Bij het kijken naar het kunstwerk doet u er goed aan veel ruimte te geven aan deze reacties.

U speelt daarbij als leerkracht een grote rol. Stel vragen, trek soms antwoorden in twijfel, stimuleer de leerlingen om te vertellen en luister naar hen. Schrijf, als het mogelijk is, hun reacties op, zodat ze later, in de verwerkingsles, gebruikt kunnen worden.

Werkvorm: het kringgesprek

Het kringgesprek is de ideale werkvorm voor kunstbeschouwing. Kinderen leren door naar elkaar te luisteren hoe je aan een kunstwerk betekenis kunt geven. Ze leren te interpreteren en eventueel om zich een eigen mening te vormen. Probeer kinderen met elkaar in gesprek te brengen. Stel prikkelende vragen, maak nieuwsgierig en stimuleer hen om goed te kijken, te associëren en te vertellen wat ze zien. Heel belangrijk hierbij is de wijze van vragen stellen.

Open en gesloten vragen

U heeft de keuze uit 'open' en 'gesloten' vragen. Op gesloten vragen is maar één antwoord mogelijk. Het gaat dan vaak om een kennisvraag. Het antwoord is goed of fout. Voorbeeld: *Waar is dit beeld van gemaakt?* Een open vraag is: *Hoe zou dit beeld kunnen heten?* Alle antwoorden bij zo'n open vraag zijn goed. Het gaat om de eigen interpretatie van de kinderen. Zelfs als de kunstenaar het beeld een titel heeft gegeven, zijn alle ideeën voor titels mogelijk.

Vertellen wat je ziet

Bij het beschouwen van een kunstwerk gaat het niet alleen om het geven van goede antwoorden. Belangrijker is dat kinderen proberen te vertellen hoe ze tot hun antwoord komen. Het is daarom noodzakelijk om door te vragen: *Waarom denk je dat?* of *Waarom zie je dat?*

Doorvragen

Voor jonge kinderen is het moeilijk de juiste woorden voor begrippen en gevoelens te vinden. Door er steeds verschillende vragen over te stellen, leren ze hun ervaringen beter onder woorden te brengen.

De vijf kernvragen

Hieronder vindt u de vijf vragen die in ieder kunstbeschuwend gesprek aan de orde zouden moeten komen. De vragen worden echter zelden precies zo gesteld als ze hier staan. Het is beter ze steeds aan te passen aan de specifieke eigenschappen van het kunstwerk.

1. Wat is je eerste indruk?

Stel open vragen, zoals: *Wie wil wat vertellen over dit beeld? Waar doet dit beeld je aan denken? Heb je eerder zoiets gezien?* Geef kinderen de kans spontaan te reageren, maar ga er nog niet te diep op in.

2. Wat zie je?

Vraag kinderen te beschrijven wat ze zien: *Wat stelt het werk voor? Welke kleuren zie je? Wat kun je vertellen over de vormen? Hoe is het gemaakt?*

3. Wat betekent het?

Deze kernvraag zoals hierboven geformuleerd is te moeilijk voor kinderen. Pas de vraag daarom aan en vraag bijvoorbeeld: *Wat gebeurt er precies? of Wat zal er gebeuren? Waar doet het je aan denken? Zou dit in het echt ook zo zijn? Wat wil de maker met dit werk vertellen?*

4. Hoe weet je dat?

Leid hierbij de associaties van de kinderen weer terug naar het kunstwerk.

5. *Wat vind je van dit kunstwerk?*

De laatste, afrondende vraag (die in werkelijkheid vaak – onterecht – als eerste beantwoord wordt).

In de praktijk zullen de vragen over wat je ziet en wat het betekent vaak niet zo strikt gescheiden zijn. Zowel kinderen als volwassenen hebben bij het kijken naar een schilderij of beeld spontaan de neiging om steeds te pendelen tussen oordelen, beschrijven en interpreteren.